

TUTUKLAMA ve TUTUKLAMA SÜRELERİ

Genel olarak tutuklamayla ilgili hükümler 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunumuzun Birinci kitap, Dördüncü kısmın İkinci Bölümünde 100. ve müteakibindeki maddelerde düzenlenmiştir.

Tutuklama başlı başına bir ceza olmayıp, zorunlu hallerde başvurulması gerekli istisnai nitelikte bir ön tedbirdir. Şartlarının varlığı halinde dahi tutuklama mecburi değil, ihtiyaridir. Bu nedenle tutuklama nedenleri olmadığı takdirde kişilerin hürriyetinin tahditi söz konusu olmayacağı gibi, tutuklama nedenlerinin mevcut olması da mutlaka tutuklamayı gerektirmemekte, gerekirse 109 ve müteakibindeki maddelerde düzenlenen Adli Kontrol Müessesesinin çalıştırılmasının daha insani ve caydırıcı olabileceği düşünülmektedir.

Kanunumuzda tutuklamayı istisnai nitelikte başvurulması gerekli bir ön tedbir olarak düşünmüş, bu nedenle tutuklama yoluna gidilmesini kesin kriterlere bağlanmaya çalışılmıştır.

Bu itibarla; Tutuklamayı düzenleyen 100. maddede "Tutuklama nedenleri" başlığı altında kaleme alınmıştır.

100. maddenin birinci fıkrası; kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli ve sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde tutuklama kararı verilemeyeceğini öngörmekte,

Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise; tutuklama nedenlerinin varsayılabileceği hallerini;

- a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut verilerin bulunması,
- b) Şüpheli veya sanığın; delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapması girişiminde bulunma hususunda kuvvetli şüphe oluşturması gibi kriterler konulmuş, ayrıca aynı maddenin üçüncü fıkrasında; kasten adam öldürme, işkence, çocukların cinsel istismarı, soykırım ve insanlığa karşı suçlar, uyuşturucu madde imal ve ticareti, suç işleme amacıyla örgüt kurma, Devletin güvenliğine, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlarla, silah kaçakçılığı ve benzeri önem arz eden suçların işlendiği hususunda kuvvetli şüphe nedenlerinin mevcut olması halinde de tutuklama nedeninin varsayılabileceğini öngörmektedir.

Kanun koyucu, tutuklama nedenlerinin var olması halini mutlak tutuklamayı gerektireceği vurgulamasından özenle kaçınarak, tutuklamanın gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğini yinede hakim takdirine

bırakmıştır. Ayrıca maddenin son fıkrasında sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı 1 yıldan fazla olmayan suçlardan da tutuklama yapılamayacağını hüküm altına almış bu alanda hakime takdir yetkisi de vermemiştir.

Anayasamızın Kişi Hürriyeti ve Güvenliğini düzenleyen 19. maddesinde de; Herkesin kişi hürriyetine ve güvenliğine sahip olduğunu, yakalama ve tutuklamaların zorunlu hallerde ve istisnai olarak başvurulması gerekli bir yol olabileceğini, yakalama ve tutuklamalardan sonra da, bu kişilerin ve yakınlarının mağduriyetlerini önlemek amacıyla yönelik tedbirlerin alınmasını şart koşmuştur. Yakalama ve tutuklama nedenleri, yasal haklarının hatırlatılması, yakınlarına bilgi verilmesi, yakalama ve tutuklama süreleri, hakim huzuruna çıkarma süresi, ... gibi.

5271 sayılı CMK'numuzun "Tutuklulukta geçen süreyi" düzenleyen 102. maddesinin birinci fıkrasında: Ağır Ceza Mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok 1 yıl olduğunu, bu sürenin ancak zorunlu haller gerekçe gösterilerek 6 ay daha uzatılabileceğini,

102/2. maddesinde; Ağır Ceza Mahkemesinin görevine giren işlerde tutukluluk süresinin en çok 2 yıl, zorunlu hallerde gerekçeside gösterilmek suretiyle bu sürenin toplam 3 yılı geçmeyeceği hüküm altına alınmıştır.(2+3=5 yılı geçmez)

Tutuklama süresinin uzamasına imkan tanıyacak zorunlu haller; kaçma şüphesinin yoğun olması, delillerin karartılma şüphesinin devam eder mahiyette bulunması gibi...

Genel kıstas Ağır Ceza Mahkemesi görevine giren suçlarda tutuklama süresi iki yıl, bu mahkeme görevi alanına girmeyen diğer suçlarda tutuklama süresi bir yıllla sınırlandırılmış olmakla birlikte, Türk Ceza Kanunumuzun ikinci kitap dördüncü kısım, dört, beş, altı ve yedinci bölümünde tanımlanan suçlarda (305, 318, 319, 323, 324, 325, 332. md.ler hariç) ve CMK'nun 250/1. maddesinde yer alan suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma aşamasında tutuklama sürelerinin iki kat uygulanabileceği öngörülmektedir.

Diğer taraftan tutuklu kişilerin gereksiz yere veya fazladan özgürlüklerinin sınırlandırılmaması amacıyla getirilen CMK'numuzun 108. maddesinin birinci fıkrasında; soruşturma evresinde şüphelinin tutukevinde bulunduğu süre içinde ve en fazla otuzar günlük süreler itibariyle tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceği hususunda mahkemenin denetimine tabi olduğu vurgulanırken, aynı kanunun 101/5. maddesinde, mahkemece verilecek tutuklama kararlarına itiraz edilebileceği öngörülmektedir.

Tutuklama ile ilgili Anayasamızın 5237 sayılı TCK'numuz ve 5271 sayılı CMK'numuzda yer alan genel hükümlerden yüzeysel olarak bahsettikten sonra,

Asıl konumuz olan “Küçüklerin Tutukluluk süresi ile ilgili mevzuatımızdaki düzenlemelere gelince”

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun “Tanımlar” başlığı altında düzenlenen 3. maddenin birinci fıkrasının “a” bendinde; Çocuğu daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi olarak tarif etmiştir.

Gerek Anayasamızın 19. maddesinde, gerekse TCK'nu ve CMK'numuzda tutuklama ilke ve koşulları genel olarak düzenlenmiş olup, Çocukların tutuklanmasıyla ilgili özel düzenlemelere ayrıca ve yeterince yer verilmemekle birlikte, yer yer çocuklar lehine hükümler getirilmiştir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 21. maddesinde; on beş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerden dolayı tutuklama kararı verilemeyeceğini öngörmektedir. 15 yaş sınırının hangi tarihte esas alınacağı kanun metninde yer almadığı gibi, madde gerekçesinde de bir açıklama bulunmamaktadır. Kanımca “suç tarihindeki” yaşı esas almak, çocuğun bu yöndeki haklarını korumaya daha yakın olacaktır. Zira çocukların tutuklanmasıyla ilgili B.M Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. maddesinde; 18 yaşına kadar her insanın çocuk olduğu vurgulanırken 37. maddesinde ise; çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsinin en son çare olarak başvurulacak bir yol olduğunu belirtmiş, 15-18 yaş arasındaki çocukların suç işlemede bir farklılık gözetmezken, bizde 15 yaşından büyük çocukların tutuklanmasında genel ilkeler ön planda tutulmuş, tutuklama konusunda 15-18 yaş arası çocuklarla ilgili özel bir sınırlama getirilmemiştir. Diğer taraftan TCK'numuzun 31. maddesinin 1. fıkrasında 12 yaşını bitirmeyen çocuklar hakkında hiçbir biçimde tutuklama ilkeleri uygulanmayacak, ancak Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesindeki, çocuğu koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması yoluna gidilecektir.

Konumuzla ilgili olarak;

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin, “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği” başlığı altında düzenlenen 5. maddenin birinci fıkrasında; Herkesin özgürlüğüne ve kişi güvenliğine sahip olduğunu, aşağıdaki haller ve kanunla belirlenen yollar dışında hiç kimsenin özgürlüğünden yoksun bırakılamayacağı vurgulanırken, gözetim altına alınma veya tutuklanma nedenleri ayrı ayrı sayıldıktan sonra, gözetim altına alınan veya tutuklananların hakları sayılmış, ayrıca çocukların gözetim altında eğitilmesi veya gözetim altında tutulmasıyla ilgili aynı fıkranın “d” bendinde; Bir küçüğün gözetim altında eğitilmesi veya gözaltında tutulması konusunda karar verecek olan yetkili merci önüne çıkarılmasını sağlamak üzere kanuna uygun olarak verilmiş bir kararın bulunmasını şart koşmuştur.

Sözleşmenin 5. maddesi; ilke olarak kişi özgürlüğünü korumakta, Devletin yetkili organlarınca kişi özgürlüklerine keyfi biçimde dokunulmasının önüne geçmeye çalışmakta, kişilerin bir an önce özgürlüklerine kavuşmaları içinde adeta bu kişilere yardım etmektedir.

Kişi özgürlüklerinin kısıtlanmasını sınırlayan hükümlere genel olarak yer verilirken, çocuklarla ilgili olarak özel hükümlerin yeterince getirilmediğini burda da görmekteyiz. İnsan hakları sözleşmesinde “Makul süre” baz alınmış, makul sürenin soruşturma ve kovuşturmaların kapsamı, delillerin toplanmasındaki güçlükler, tarafların sayısı gibi kriterlerle makul sürenin gerektiğinde uzayıp kısalabileceği öngörülmüştür.

Çocukların işlemiş oldukları suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 31. maddesindeki yaş durumlarına göre cezaların indirim oranı, diğer taraftan Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunun koşullu salıvermeyi düzenleyen 107. maddenin 5. fıkrası da gözetilerek (koşullu salıverme süresinin hesaplanmasında, hükümlünün 15 yaşını dolduruncaya kadar infaz kurumunda geçirdiği bir günü, iki gün sayılır) küçükler hakkında tutuklama süresinin çok kısa tutulması, tutuklama nedenlerinin biran önce giderilmesi yoluna gidilerek, küçüklerin tahliyesinin sağlanması her an hedeflenmelidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini ana temalarıyla benimseyen ve uygulamaya geçiren ülkemizde, çocukların korunması, özgürlüklerin keyfi olarak sınırlandırılmaması için TCK, CMK, Çocuk Koruma Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Şeklindeki Kanun ve diğer mevzuatlarımız da bir dizi önleyici tedbirler alınmış, her geçen gün suça sürüklenen çocukların, suç ortamından uzak tutulmaları, içlerindeki oluşabileceği suç işleme duygu ve düşüncelerinin giderilmesi amacıyla adli, tıbbi ve sosyolojik önlemler yanında bir kısım eğitim ve öğretim çalışmalarına da her geçen gün hız verildiğini büyük bir memnuniyetle izlemekteyiz.

Sonuç olarak; önemli olan insanların değil, içlerindeki suç işleme duygularının yok edilmesidir.

Der hepinize saygılar sunarım. 17.03.2010

Abdulkadir İLHAN
Yargıtay 5. Ceza Dairesi Üyesi